

Advies van de Brusselse Dierentuincommissie (20/02/2020)

betreffende een eventueel verbod op het houden van zeezoogdieren

I. Inleiding

De Brusselse Dierentuincommissie heeft zich tijdens de vergadering van 20 februari 2020 gebogen over de vraag van het kabinet Clerfayt om een advies over een eventueel verbod op het houden van zeezoogdieren.

De Commissie heeft een beroep gedaan op een externe deskundige inzake het welzijn van dieren in de dierentuinen, die heeft deelgenomen aan besprekingen over hetzelfde onderwerp van de voormalige Federale Raad voor Dierenwelzijn¹. Dit om beroep te doen op haar ervaring en competenties.

De deelnemers aan de vergadering van 20 februari 2020 hebben meteen herinnerd aan het multifactoriële concept van dierenwelzijn^{2,3,4}:

Een dier moet:

- goed functioneren op biologisch vlak in de zin van een goede gezondheid, groei en een normaal functioneren van fysiologische systemen en gedragssystemen;
- in staat zijn natuurlijk gedrag te vertonen, door de ontwikkeling en het gebruik van natuurlijke aanpassingsmechanismen en capaciteiten die specifiek zijn voor de soort;
- zich emotioneel goed voelen: vrij zijn van angst, pijn en andere langdurige en intense ongemakken, en normaal plezier ervaren.

Dieren in gevangenschap worden mogelijk onderworpen aan verschillende bronnen van stress: kunstmatig licht, een niet-aangepaste geluidsomgeving, ongebruikelijke geuren, een oncomfortabele temperatuur, beperkte bewegingsvrijheid, niet-aangepaste ruimte, ...⁵ Hoewel dit door sommigen wordt beschouwd als een argument tegen het houden van dieren in gevangenschap "per se", zijn vele wetenschappelijke experts in dierenwelzijn van mening dat dit onder bepaalde omstandigheden toch mogelijk moet zijn.

Bovendien leiden sommige van deze stressfactoren tot zeer gelijkaardige effecten bij verschillende dieren, terwijl andere factoren zeer andere effecten en meer of minder sterke gevolgen hebben bij dieren van verschillende leeftijden en geslachten of die verschillende vroegere ervaringen hebben gehad. Daarom is het de verantwoordelijkheid van de verzorgers en het management om toezicht te houden op al deze factoren, in functie van de individuele behoeften van een bepaald dier om een optimaal dierenwelzijn te verzekeren⁵.

¹ Rapport en advies van de Federale Raad voor Dierenwelzijn over het houden van dolfijnen (*Tursiops truncatus*) in dolfinaria (2010), zie <https://environnement.brussels/content/archives-du-conseil-federal-du-bien-etre-animal>. (Rapport enkel in het Nederlands beschikbaar)

² Weary, D. M., & Robbins, J. A. (2019). Understanding the multiple conceptions of animal welfare. *Animal Welfare* 28, 33-40.

³ Fraser, D., Weary, D.M., Pajor, E.A. and Milligan, B.N. (1997) A scientific conception of animal welfare that reflects ethical concerns. *Animal Welfare* 6, 187-205.

⁴ Fraser, D. (2008). Understanding animal welfare. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 50(1), S1.

⁵ Morgan, K. N., & Tromborg, C. T. (2007). Sources of stress in captivity. *Applied Animal Behaviour Science*, 102(3-4), 262-302.

Wat de hierboven bedoelde omstandigheden betreft zijn de richtlijnen van de Europese Commissie (1999) m.b.t. zeezoogdieren in gevangenschap duidelijk: de dieren mogen in principe enkel worden gehouden met natuurbehoud, educatie en wetenschappelijke onderzoek⁶⁷ als doelstellingen.

Uit bovenstaande vloeit voort dat adviezen per soort moeten worden uitgebracht en dat daarbij moet rekening gehouden worden met onder andere specifieke normen voor elke soort. Deze kunnen gebaseerd worden op een document gepubliceerd door de Europese Vereniging voor Aquatische Zoogdieren (*European Association for Aquatic Mammals*, EAAM), dat regelmatig wordt herzien⁸. Ook andere landen (Canada, USA) hebben richtlijnen over dit onderwerp uitgebracht.

II. Dolfijnen

De tuimelaar, *Tursiops truncatus*, is de soort die men het meest in gevangenschap vindt want deze past zich gemakkelijk aan. In België vindt men ze in het dolfinarium van Brugge, beter bekend onder de naam “Boudewijn Seapark”. Het advies en het verslag van 2010 van de Federale Raad voor Dierenwelzijn hebben zich gebaseerd op enerzijds wetenschappelijke informatie en anderzijds de meningen van verschillende praktijkdeskundigen van dolfinaria en dierenbeschermingsorganisaties. Bij gebrek aan eenduidige bewijzen voor problemen m.b.t. dierenwelzijn bij dolfijnen in dierentuinen (zie ook hieronder), gingen de discussies ook over ethiek, instandhouding van de soort, maatschappelijk draagvlak en educatieve aspecten.

Verschillende publicaties hebben het stressniveau van dolfijnen in gevangenschap bestudeerd aan de hand van verschillende parameters, o.a. door het meten van het gehalte aan cortisol in feces⁹. Het blijkt dat de omstandigheden waarin de dieren in gevangenschap gehouden worden evenwel geëvolueerd zijn doorheen de tijd en dat het abnormale gedrag uit het verleden niet altijd voorkomt in de moderne infrastructuur¹⁰. Dat is één van de redenen - naast natuurbehoud en educatieve aspecten - waarom de Federale Raad voor Dierenwelzijn geen algemeen verbod op het houden van dolfijnen in gevangenschap heeft aanbevolen. Deze Raad heeft daarentegen wel benadrukt dat bijkomende inspanningen kunnen worden geleverd om de stress nog meer te verminderen en het welzijn van dieren in gevangenschap in het algemeen en van dolfijnen in het bijzonder te verbeteren.

Hoewel de bovenvermelde Raad in 2010 aanbevelingen over de huisvesting van dolfijnen heeft geformuleerd, vindt de Brusselse Dierentuincommissie het moeilijk momenteel minimale normen te communiceren. Dit geldt voor dolfijnen zowel als andere zeezoogdieren, want deze normen moeten altijd gebaseerd zijn op de meest recente wetenschappelijke kennis en het is beter geval per geval tewerk te gaan. Het zou dus beter zijn normen te overwegen wanneer er een erkenningsaanvraag is.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=LEGISSUM:I28069>

⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/pdf/EU_Zoos_Directive_Good_Practices.pdf

⁸ EAAM Standards and Guidelines for the management of marine mammals under human care (version February 2016)

⁹ Biancani, B., Dalt, L. D., Gallina, G., Capolongo, F., & Gabai, G. (2017). Fecal cortisol radioimmunoassay to monitor adrenal gland activity in the bottlenose dolphin (*Tursiops truncatus*) under human care. *Marine Mammal Science*, 33(4), 1014-1034.

¹⁰ Marino L., Frohoff T. (2011). Towards a New Paradigm of Non-Captive Research on Cetacean Cognition. *PLoS ONE* 6(9), e24121.

De deskundigen besluiten dus dat indien het dierenwelzijn verzekerd is, zoals hierboven gedefinieerd, dolfijnen (de soort *Tursiops truncatus*) in gevangenschap zouden kunnen worden gehouden. Er is geen objectieve reden om dit te verbieden, hoewel dit gedeeltelijk tegenstrijdig is met de doelstellingen die door de Europese richtlijn zijn bepaald omdat deze soort niet bedreigd is. Anderzijds kunnen dolfijnen in dierentuinen een educatieve rol spelen. Als het publiek dolfijnen in gevangenschap kan zien, kan het ook worden gesensibiliseerd voor het feit dat de natuurlijke omgeving van dolfijnen onder druk staat. Zo kan de dolfijn als “*flagship species*” bijdragen tot een betere bescherming van het mariene milieu in het algemeen.

III. Orka's

De Commissie wijst erop dat deze dieren nood hebben aan veel ruimte. De deskundigen bevestigen dat ze niet in gevangenschap zouden mogen gehouden worden.

IV. Zeeleeuwen en zeehonden

Zeeleeuwen en zeehonden (robber) zijn complexe en moeilijke dieren. Net als andere dieren moeten ze correct worden gehouden met oog voor voldoende positief welzijn, zoals: exploratiegedrag, spelgedrag en kwalitatief goed slaapedrag. Er is echter geen eenduidig wetenschappelijk argument tegen het houden ervan.

V. Walrussen

Walrussen hebben lange slag tanden. Ze hebben een omgeving nodig waar ze hun slag tanden niet kunnen beschadigen. De deskundigen bevestigen dat ze niet in gevangenschap zouden mogen gehouden worden, tenzij met hun bijzondere foerageerbehoeften wordt rekening gehouden (aanbieden van voeding op een correcte manier).

VI. Bruinvissen

Bruinvissen zijn zeer gevoelig voor stress. De deskundigen bevestigen dat ze niet in gevangenschap zouden mogen gehouden worden, tenzij met deze gevoeligheid ten volle rekening wordt gehouden.

VII. Conclusie

De deskundigen zijn niet tot een eenduidig advies gekomen over de vraag of het houden in gevangenschap van zeezoogdieren moet worden verboden, rekening houdend met bepaalde uitzonderingen die hierboven duidelijk werden vermeld. Enerzijds is er een ethisch aspect (en de veelvoorkomende publieke opinie) volgens hetwelk een dier niet buiten zijn natuurlijke omgeving zou mogen gehouden worden. Dierentuinen zijn immers niet in staat de dieren een even gevarieerde en stimulerende omgeving te bieden als de natuurlijke omgeving. Anderzijds bestaan er voor sommige soorten geen echte wetenschappelijke indicaties om het houden in gevangenschap te verbieden - op voorwaarde dat het welzijn wordt verzekerd door het naleven van de normen van EAAM, die regelmatig worden herzien om de meest recente wetenschappelijke kennis te integreren. Bovendien moeten dierentuinen waakzaam zijn tegenover alle mogelijk stressfactoren in functie van de individuele behoeften van een bepaald dier, om zo een optimaal welzijn te verzekeren voor alle individuen die ze huisvesten.

In overeenstemming met de Europese richtlijn en het bijbehorende document met goede praktijken^{6,7}, mag de rol van dierentuinen zich evenwel niet beperken tot entertainment, maar moet bescherming van de natuur en biologische diversiteit voorop staan. De dierentuinen moeten ook deelnemen aan onderzoek en educatie en sensibilisering van het publiek.

Dus leidt elke vraag over het houden van niet-beschermden soorten (zoals dolfijnen, met name de soort *Tursiops truncatus*) tot ethische en maatschappelijke vraagstukken waarop de deskundigen geen algemeen antwoord kunnen geven.